

Stockholms kommun
kommunstyrelsen@stockholm.se
cecilia.rosengren@stockholm.se

2018-06-27
Dnr 400-2017:7322

Rektor Sofia Abrahamsson
sofie.abrahamsson@stockholm.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning vid Globala gymnasiet i
Stockholms kommun av nyanlända elevers fort-
satta utbildningsvägar efter språkintröduktion

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av *nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar efter språkintröduktion*. Syftet är att granska huvudmäns och skolors arbete för att ge nyanlända elever förutsättningar att gå vidare inom gymnasiet eller till Komvux efter språkintröduktion.

De övergripande frågeställningarna är:

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*
2. *I vilken utsträckning arbetar rektorn för:*
 - a) *en strukturerad kontakt mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar?*
 - b) *en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?*

Granskningen genomförs i 22 utvalda gymnasieskolor med huvudmän som erbjuder språkintröduktion. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Globala gymnasiet, Stockholms kommun som huvudman ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Globala gymnasiet den 10 och 11 april 2018. Besöket genomfördes av utredarna Iréne Arvidsson, Kerstin Martinsson och Jenny Nilsson Folke. Intervjuer med elever på språkintröduktion, studie- och yrkesvägledare, skolans samordnare för språkintröduktion, rektor, gymnasiedirektör, gymnasiechef och samordnare för nyanländas lärande har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkin introduktion har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat.
- Huvudmannen behöver skapa fler möjligheter till strukturerade kontakter mellan språkin introduktion och övriga gymnasieutbildningar. I detta kan exempelvis ingå att skapa forum för rektorer för olika gymnasieutbildningar att träffas.
- Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal har kunskap att möta behoven.
- Huvudmannen behöver styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.
- Rektorn behöver se till att det finns upparbetade strukturer och rutiner för övergången till andra introduktionsprogram, nationella program och Komvux.
- Rektorn behöver se till att det finns rutiner för hur elever ska kunna ges möjlighet att ta del av undervisningen på nationella program.
- Rektorn behöver se till att det finns en långsiktig planering för studie- och yrkesvägledningen av nyanlända elever, som utgår ifrån elevernas behov av vägledning.

Skolinspektionens bedömningar

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens långsiktiga arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildning bedrivs med god kvalitet i vissa delar och behöver utvecklas i andra.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens samordning mellan språkintröduktion och Komvux är av god kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden: Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkintröduktion har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat. Huvudmannen behöver skapa fler möjligheter till strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och övriga gymnasieutbildningar. I detta kan exempelvis ingå nätverk för rektorer inom samtliga gymnasieprogram. Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal har kunskap att möta nyanlända elevers vägledningsbehov. Huvudmannen behöver också styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.

Skolinspektionens utredning

Huvudmannens beredskap för fortsatta utbildningsvägar

Granskningen visar att huvudmannen har en beredskap att erbjuda utbildningsplatser för elever som lämnar språkinträdning, men att såväl personal på skolorna som förvaltningsledning har identifierat ett behov av fler utbildningar som kombinerar språkinläring med yrkesutbildning. Vidare visar granskningen att huvudmannen inte systematiskt tar reda på vilka behov eleverna på språkinträdning har av fortsatta utbildningsvägar.

Huvudmannens representanter säger i intervju att de anser att kommunen totalt sett har en beredskap att ta emot elever från språkinträdningens programmet i vidare utbildningar. Man ordnar nya platser vid behov och har hittills lyckats möta behoven, säger de intervjuade. Av intervjuer med representanter för huvudmannen framgår att utbildningsförvaltningen får besked i maj om hur många elever som kommer att gå vidare och hur många som blir kvar på språkinträdning. Vidare framgår att förvaltningen inte vet förrän i efterhand hur många som går vidare till respektive program och inte får några underlag på hur många elever som exempelvis ska gå vidare till ett yrkesprogram.

De intervjuade representanterna för huvudmannen säger att de ser några områden som behöver utvecklas. De ser ett behov av fler platser på yrkesinträdning, exempelvis yrkesinriktning vård och omsorg. För de elever som av olika skäl inte kan gå på ett nationellt program gå gymnasiet, behövs utbildningar som erbjuder en kombination av studier och yrkesutbildning.

Av intervjuer med representanter för huvudmannen framgår att elever på språkinträdning söker till gymnasieprogram på samma premisser som övriga elever. De intervjuade säger att på skolorna finns det oftast få platser som är avsatta för elever som söker i fri kvot och att det inte finns någon samordning av platserna i kommunen.

Biträdande rektorn för den kommunala vuxenutbildningen (Komvux) säger att det finns platser på Komvux och att de elever som söker kommer in. Vidare säger hon att Komvux håller på att ta fram en form av orienteringskurs för elever som kommer från språkinträdning, eftersom dessa elever har större behov av stöd och av att studera i mindre grupp. Detta arbete pågår och förhoppningen är att

de redan i juni kan ta emot några elever i en orienteringskurs, säger biträdande rektorn. För att kunna planera utbud och ta emot målgruppen har Komvux, på initiativ av huvudmannen, skriftligt efterfrågat information från samtliga rektorer med ansvar för språkin introduktion.

Rektorer som intervjuas säger att det i huvudsak finns en beredskap i kommunen att erbjuda utbildningsplatser för elever som lämnar språkin introduktion. En av de intervjuade säger att utbudet inte är tillräckligt, utan att det behövs utbildningar där man tar tillvara elevernas tidigare yrkeserfarenhet samtidigt som de kan studera. En rektor säger att skolan har elever som både lärare och rektor bedömer skulle kunna klara att gå yrkesin introduktion, exempelvis elever som redan kan ett yrke som de arbetat med i sitt hemland, men eftersom eleverna inte klarar av svenskan så kommer de inte in. Intervjuade rektorer säger att den information huvudmannen efterfrågar är antalet elever som ska lämna språkin introduktion. Hur många platser som behövs på respektive utbildning framgår av ansökningarna i det digitala system som används i kommunen, säger de. När det gäller antagningen till nationellt program, säger ett par rektorer att de ser ett problem i att eleverna på språkin introduktionsprogrammen söker på samma villkor som övriga elever, men att de har lägre meritpoäng eftersom de har läst färre ämnen.

Intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att det finns utbildningsplatser för de elever som lämnar språkin introduktionen, men att de ser ett behov av fler utbildningar där elever kan kombinera teori och praktik. De säger att eleverna vill ha arbete och att det saknas platser på den yrkesinriktade utbildningen på Komvux. En av de intervjuade säger att hon ser ett behov av särskilda vägar eller en kvot för elever från språkin introduktion, eftersom de bara läser 12 ämnen och därför inte når de meritpoäng de behöver för att komma in på de nationella program de vill.

Huvudmannens samordning av den fortsatta utbildningen

Granskningen visar att kommunen påbörjat ett samarbete mellan arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen som syftar till att underlätta övergången från språkin introduktion till Komvux samt öka andelen unga nyanlända som fullföljer gymnasieutbildning. Arbetet är i ett startskede och granskningen visar att information om eller praktiska konsekvenser av samarbetet

ännu inte nått ut i gymnasieskolorna. Vidare visar granskningen att även om det finns vissa strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och fortsatta gymnasieutbildningar i form av nätverk för studie- och yrkesvägledare, men att förutsättningarna för strukturerade kontakter behöver utvecklas.

I intervju uppger representanter för huvudmannen att de kontakter som finns mellan språkintröduktion och andra utbildningsvägar är personbundna, men att strukturer håller på att byggas upp. Huvudmannen arbetar för att skapa vad de kallar *sömlösa övergångar* hela vägen från förskola till vuxenutbildning, och det pågår sedan två år ett arbete som strävar efter att skapa flera samarbetsytor. Bland annat samarbetar utbildningsförvaltningen med arbetsmarknadsförvaltningen, som inom Komvux har startat ett team som ska arbeta för att underlätta elevers övergång till Komvux. Komvux arbetar även med att anpassa utbildningen, exempelvis genom att erbjuda kurs i studieteknik. De intervjuade säger att huvudmannen behöver arbeta aktivt med att synliggöra Komvux som möjlig utbildningsväg. Delar i det arbetet är att Komvux bjuds in till nätverksträffar för studie- och yrkesvägledare på gymnasiet och att studie- och yrkesvägledare från gymnasiet kommer att bjudas in till Komvux, för information om de sömlösa övergångarna.

De kontaktytor som finns mellan språkintröduktion och andra gymnasieprogram består, enligt de intervjuade, av ett nätverk för studie- och yrkesvägledare, som täcker alla gymnasierna i olika grupper uppdelade i geografiska områden samt att kommunen ordnar vad de kallar prova på dagar och gymnasiemässa. Det finns inget samarbete med de fristående skolorna.

Biträdande rektorn säger att huvudmannen har introducerat ett samarbete mellan utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen, ett resursteam som ska arbeta med samverkan och stöd för elever. Samarbetet ska bland annat handla om hur studie- och yrkesvägledare och lärare ska kunna förmedla till eleverna hur Komvux fungerar och syftet är att underlätta övergången för eleverna. Arbetet har påbörjats och en organisatorisk och en pedagogisk grupp har skapats för att arbeta med de aktuella frågorna. Den intervjuade säger att det finns ett behov av samverkan, eftersom det handlar om stora elevgrupper som annars riskerar att hamna utanför. Både utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen har identifierat ett behov och arbetar med hur man ska hantera det, säger biträdande rektorn.

Rektorer säger i intervju att det inte finns något systematiserat arbete på huvudmannanivå för att skapa kontaktytor mellan olika utbildningar. De säger att studie- och yrkesvägledare eller rektorer inom vuxenutbildningen och gymnasiet aldrig möts eftersom de tillhör olika förvaltningar. En rektor säger att huvudmannen precis har tillsatt en samordnare som ska arbeta med att underlätta övergången mellan språkintröduktion och Komvux, men att det arbetet precis startats upp. Det finns nätverk för studie- och yrkesvägledare och lärare på gymnasiet och det är nog på gång att det ska finnas olika geografiska områden som samarbetar, säger en rektor. Huvudmannen arbetar även för att ta bort de segregerade skolorna som enbart har språkintröduktionsprogram. Vidare säger rektorer att de ser ett behov av kontaktytor, och de nämner exempelvis "kompis-skolor" inom gymnasiet, som får samarbeta med varandra.

Intervjuade studie och yrkesvägledare säger att de inte uppfattar att huvudmannen på något sätt samordnar arbetet med fortsatta utbildningsvägar för elever på språkintröduktion. En av de intervjuade studie- och yrkesvägledarna deltar i ett nätverk för studie- och yrkesvägledare på språkintröduktion. Hon säger att det skulle vara bra om nätverket omfattade även andra gymnasieprogram.

Av dokumentation som huvudmannen skickat in i samband med granskningen framgår att det planeras för samverkan mellan utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen i syfte att underlätta övergången från ungdomsgymnasiets språkintröduktion till vuxenutbildningen och att öka andelen unga nyanlända som fullföljer gymnasiet.

Huvudmannens planerade arbetssätt gällande studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att huvudmannen inte har planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. Även om huvudmannen har viss styrning via rektorer och nätverk för studie- och yrkesvägledare, så finns inga rutiner och riktlinjer för arbetet med studie- och yrkesvägledning som är förankrade hos studie- och yrkesvägledarna.

I intervjuer säger studie- och yrkesvägledare att huvudmannen inte styr arbetet med att vägleda och motivera eleverna på språkintröduktion, utan att det är upp till varje skola att avgöra hur vägledningen av de nyanlända ska gå till. De intervjuade säger att de anser att det skulle behövas riktlinjer eller gemensamma instruktioner för att vägledningen ska bli likvärdig. En av de intervjuade säger att

huvudmannens plan för introduktionsprogram håller på att revideras och att studie- och yrkesvägledningen kommer att förtydligas i den nya planen.

De intervjuade rektorerna ger olika bild av huvudmannens styrning av arbetet med studie- och yrkesvägledning. Två av de intervjuade säger att det är rektorerna som förväntas organisera och utveckla detta arbete. Mycket kan bli bättre, säger en rektor, exempelvis ett förtydligande kring vad huvudmannen förväntar sig att skolor gör när det gäller vägledning. En intervjuad rektor säger att huvudmannen styr arbetet genom det nätverk som organiseras för studie- och yrkesvägledare på språkintröduktion. Vidare säger hon att studie- och yrkesvägledningsuppdraget kommer att förtydligas i den plan för introduktionsprogrammen som finns i kommunen och att det är under utarbetande. En rektor säger att det är mycket positivt att kommunen tillsatt en samordnare som medverkar i nätverksmöten och att det är något som rektorer efterfrågat.

Biträdande rektorn på vuxenutbildningen säger att det är många elever som kommer till Komvux från språkintröduktion som har stort vägledningsbehov. Vuxenutbildningen arbetar därför för att organisera sammanhållna undervisningsgrupper för att möta behoven hos dessa elever.

Representanter för huvudmannen säger att arbetet med studie- och yrkesvägledning på språkintröduktion styrs genom nätverken för studie- och yrkesvägledare, via samordnaren för nyanländas lärande och via rektorerna. En av de intervjuade representanterna säger att det inte sker någon styrning av studie- och yrkesvägledningsarbetet, mer än att förvaltningen har nätverk för studie- och yrkesvägledare och att bemanningen är högre på språkintröduktion.

En av de intervjuade representanterna för huvudmannen säger att förvaltningen borde ha mycket skarpare yrkesvägledning om hur utbildningssystemet fungerar, redan från åk 9 och för alla elever på introduktionsprogram. Eleverna behöver bli informerade om till exempel vilka bristyrken som finns.

Av dokumentation som huvudmannen redovisat inför granskningen framgår att i kommunens *Kvalitetssystem för studie- och yrkesvägledning* finns inga särskilda riktlinjer avseende vägledning för elever på språkintröduktion.

Huvudmannens uppföljning av arbetet med studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att Stockholms kommun följer upp om elever ges tillräcklig information om fortsatta utbildningsvägar. Granskningen visar dock att huvudmannens uppföljning inte omfattar att säkerställa att skolor har tillräckliga resurser och personal med tillräcklig kunskap för att möta elevernas behov av vägledning.

Huvudmannens representanter säger att uppföljning av om elevers behov av vägledning tillgodoses sker inom ramen för den regelbundna uppföljningen av kvaliteten på utbildningen, exempelvis i kvalitetsdialoger. Från och med det här året följer man även upp genom brukarenkäter särskilt riktade till elever på språkinträdning. Enligt intervjuade representanter för huvudmannen följer de inte systematiskt upp om skolenheterna har tillräckliga resurser för arbetet med vägledning inför fortsatta utbildningsvägar, utan de förväntar sig att rektorn signalerar eventuella problem till gymnasiechefen. Vidare säger de att rektorernas kompetens följs upp via gymnasiechefen, men att de inte har någon metod för att ta reda på skolans kompetens för att möta nyanländas behov av vägledning, utan att det sker genom att de får signaler från rektorerna.

En av de intervjuade rektorerna säger att huvudmannen följer upp om elevers behov av vägledning tillgodoses genom en elevenkät som är specifik för elever på språkinträdning. Enkäten finns på flera olika språk och innehåller frågor om vägledning. En annan rektor säger att huvudmannen inte särskilt följer upp att de elever som på grund av sin ålder bedöms få svårt att hinna bli behöriga till nationella program får vägledning som motsvarar deras behov, men att det hade behövts. Rektorerna som intervjuas säger att huvudmannen inte följer upp om resurserna för arbetet med vägledning inför fortsatta utbildningsvägar är tillräckliga på skolorna. Det är rektorn som avgör hur mycket av skolans resurser som ska användas till studie- och yrkesvägledning, säger rektorerna. I de möten och resultatdialoger som rektorerna har med gymnasiecheferna kan rektorerna lyfta frågan men informationen efterfrågas inte. Rektorerna säger vidare att skolans kompetens avseende nyanländas vägledning inte följs upp av huvudmannen.

Samtliga intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att de inte har tillräckligt med tid för arbetet med vägledning inför fortsatta utbildningsvägar och att de

inte fått den kompetensutveckling de behöver för att kunna tillgodose de nyanlända elevernas behov av vägledning. De säger vidare att de inte vet om huvudmannen följer upp om resurserna är tillräckliga och att de inte har uppfattningen att huvudmannen följer upp vilka behov av kompetensutveckling de har.

Huvudmannens arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att huvudmannen inte styr arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön eller social och kulturell bakgrund.

Representanter för huvudmannen säger att de inte kan svara på om huvudmannen gett några instruktioner för hur arbetet ska bedrivas för att motverka studieval som grundar sig på kön eller social och kulturell bakgrund. De säger att det ligger i förvaltningens professionalitet och att det finns en grupp på förvaltningsnivå som jobbar mot exempelvis gymnasiet i stort. Intervjuade representanter säger att förvaltningen strävar efter att styra placering av skolenheter utifrån sociokulturella områden och har valt att placera språkintröskning centralt i staden för att förebygga segregation genom att eleverna kommer in i centrala staden.

Rektorer säger i intervju att huvudmannen inte har något arbete med att motverka begränsande val, mer än att det i viss mån ingår i förvaltningens jämställdhetsarbete, säger en rektor.

Samtliga intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att det inte finns några instruktioner från huvudmannen kring hur man ska arbeta med nyanlända elever för att motverka studieval som präglas av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön, social och kulturell bakgrund.

Skolinspektionens bedömningar

2a. I vilken utsträckning arbetar rektor för en strukturerad kontakt mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar?

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att rektorns arbete med att ge möjlighet till social inkludering mellan elever på språkintröduktion och nationella program i huvudsak bedrivs med god kvalitet. Granskningen visar att det finns viss kontakt mellan språkintröduktionsprogrammet och andra intröduktionsprogram, nationella program samt Komvux, men att arbetet med att säkerställa en strukturerad kontakt är av låg kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden: Rektorn behöver se till att det finns upparbetade strukturer och rutiner för övergången till andra intröduktionsprogram, nationella program och Komvux. Rektorn behöver också se till att det finns rutiner för hur elever ska kunna ges möjlighet att ta del av undervisningen på nationella program.

Skolinspektionens utredning

Strukturerade kontakter¹

Granskningen visar att det finns viss kontakt mellan språkintröduktion och andra intröduktionsprogram, nationella program samt Komvux, men att kontakterna är personberoende.

¹ Med strukturerad kontakt avses kontakt som är en del av en *långsiktig medveten strategi* med ett tydligt syfte; att påskynda och underlätta elevers övergång till fortsatt utbildning. I granskningen avses främst strukturerad kontakt på ett organisatoriskt plan som planeras och leds av rektor.

Elever och studie- och yrkesvägledaren berättar i intervju att de kontakter som finns mellan språkintröduktion och andra intröduktionsprogram, nationella program respektive Komvux initieras av studie- och yrkesvägledaren, skolans samordnare för språkintröduktionen eller av eleverna själva, utifrån uppkomna behov.

I intervjun säger rektorn att skolan inte har några specifika rutiner för överlämningsmöten eller liknande för elever på språkintröduktionsprogrammet. Rektorn säger att skolan hjälper och stödjer eleverna individuellt med kontakter med exempelvis Komvux. Rektorn säger vidare att det finns rutiner för vilka dokument som ska överlämnas till mottagande skola. För elever som ska gå till annat intröduktionsprogram ska den individuella studieplanen bifogas.

Studie- och yrkesvägledaren berättar i intervjun att de förbereder eleverna inför gymnasievalet och med ansökan till Komvux och folkhögskola. Eleverna får information och sina inloggningsuppgifter inför ansökan till gymnasiet, för att sedan kunna ansöka själva. Studie- och yrkesvägledaren säger vidare att hen har gjort studiebesök på en folkhögskola med en grupp elever, då hen fått reda på att det finns behov av det. Dessutom uppmanar hen eleverna att gå på öppet hus på skolor, berättar studie- och yrkesvägledaren.

Elever berättar i intervjun att de kontakter som finns mellan språkintröduktion och nationella program respektive Komvux, ofta har initierats av eleverna själva eller tillsammans med studie- och yrkesvägledaren. De ger som exempel att de varit på studiebesök på Komvux, i grupp eller enskilt. En elev berättar att hen har fått information om ett studiebesök på en folkhögskola via Facebook. Några elever säger i intervjun att kontakten med Komvux är tillräcklig, medan några skulle vilja ha mer kontakt och mer information om Komvux.

Granskningen visar vidare att det saknas möjlighet för eleverna på språkintröduktionsprogrammet att läsa gymnasiala kurser tillsammans med elever på nationella program. I intervju berättar eleverna att de inte kan läsa ämnen tillsammans med nationellt program eftersom de inte får betyg förrän i slutet av läsåret. Elever berättar vidare att antingen läser man på språkintröduktionsprogrammet

eller på ett nationellt program och man kan inte läsa ett enstaka ämne tillsammans med elever på ett nationellt program. En elev berättar att hen skulle kunna läsa kemi med ett nationellt program, men att hen inte vill.

Elever, som har klarat grundskolans krav, har inte möjlighet att läsa kurser på nationellt program, trots att skolan har nationella program, säger studie- och yrkesvägledaren. I nuläget är det schematekniskt omöjligt, säger hen vidare. Rektorn säger att skolan just nu har ett upplägg som möjliggör för eleverna på språkintroduktion att läsa åtta ämnen och ett upplägg mot 12 ämnen och att de måste organisera och anpassa utbildningen efter eleverna. Rektorn säger vidare att det inte på förhand är möjligt att planera in så att elever på språkintroduktionsprogrammet kan läsa med nationellt program, men att skolan alltid försöker organisera så att det blir bra för varje elev. Det är det svenska språket som är första prioritet för eleverna på språkintroduktionsprogrammet, säger rektor, och det är det som skolan har i fokus för dessa elever. Rektorn säger i intervjun att lärarna äger och planerar de samarbetstillfällen som finns för elever på olika program. Lärarna undervisar på både språkintroduktion och nationella program, berättar rektorn och nämner att eleverna på språkintroduktion exempelvis har intervjuat elever på det estetiska programmet.

Social inkludering

Granskningen visar att rektorns arbete med att ge möjlighet till social inkludering mellan elever på språkintroduktion och nationella program i huvudsak bedrivs med god kvalitet.

Elever berättar i intervju om några enstaka tillfällen då de möter elever från skolans nationella program. De ger exempel på gemensamma idrottsdagar, gemensam skolavslutning, gemensamma elevrådsmöten och att de en gång på samhällskunskapen haft besök av elever från andra program. Eleverna berättar också om ett flertal aktiviteter som de själva initierat, såsom fika och sport efter skolan och ett arrangemang som de kallar *skolkompisar*. Elever säger vidare i intervjun att det inte fungerat så bra, men de vill ändå gärna fortsätta med dessa aktiviteter.

Rektorn säger att elever har möjlighet att delta i arbetslagsmöten och att de deltar i elevrådet. På fråga från Skolinspektionen om det finns någon social inkludering

mellan elever på Språkintruktionsprogrammet och andra program på skolan, svarar rektorn att det kan utvecklas, exempelvis genom att elever får testa på andra program.

Studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för intruktionsprogrammet säger i intervjun att de i skolan arbetar så mycket de kan med social inkludering och att skolans arbetssätt, som bedrivs i projektform, ger goda möjligheter till detta. De berättar vidare att inom ett skolämne händer det att elever från ett nationellt program och språkintruktionsprogrammet ibland möts för samtal. Att alla elever undervisas i hela skolbyggnaden underlättar också inkluderingen, säger studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för intruktionsprogrammet.

2b. I vilken utsträckning arbetar rektor för en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektors arbete med att motverka begränsningar i val som grundar sig på kön och på social och kulturell bakgrund bedrivs med god kvalitet.

För att ytterligare höja kvaliteten bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område: Rektor behöver ha en långsiktig planering för de nyanländas studie- och yrkesvägledning som utgår från elevernas behov.

Skolinspektionens utredning

Rektors långsiktiga planering

Granskningen visar att rektor tar reda på de nyanlända elevernas behov av vägledning, men att rektor i dagsläget inte har någon långsiktig planering av studie- och yrkesvägledningen.

I intervjun med studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för språkintruktionsprogrammet framkommer att rektor inte har någon fastlagd plan för arbetet

med studie- och yrkesvägledning eller några särskilda instruktioner gällande studie- och yrkesvägledningen för nyanlända på skolan. Det är studie- och yrkesvägledaren som styr arbetet utifrån vilken elevgrupp som behöver prioriteras, berättar studie- och yrkesvägledaren. De säger vidare att rektorn inte har gett några specifika instruktioner gällande vägledningen för de nyanlända, men att rektorn deltar på möten och arbetar nära personalen och att rektorn har stor erfarenhet av den här elevgruppen och känner väl till verksamheten.

Studie- och yrkesvägledaren säger att personalen har efterfrågat en tydligare ansvarsfördelning mellan mentorerna och studie- och yrkesvägledaren och att det pågår en process, där rektorn i samråd med övrig personal, diskuterar hur ansvaret ska fördelas. Det görs inte någon särskild uppföljning av om de nyanlända eleverna upplever att deras behov av vägledning tillgodoses, säger studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för språkintröduktion. Eleverna på språkintröduktionen har så stora behov att resurserna på skolan inte räcker till, säger studie- och yrkesvägledaren. Genom att rektor och studie- och yrkesvägledaren deltar i klasskonferenser, får de reda på alla elevers behov av vägledning, säger studie- och yrkesvägledaren. Samordnaren för språkintröduktionsprogrammet säger att lärarna skulle vilja ha mer hjälp av studie- och yrkesvägledaren. Då hade studie- och yrkesvägledaren kunnat delta mer i planeringen av undervisningen och lägga in mer vägledningsinslag i undervisningen. Studie- och yrkesvägledaren kan delta i arbetslagsmöten, men uppger i intervjun att det inte finns tidsmässig möjlighet till det.

Rektorn säger i intervjun att hon tar reda på vilket behov av vägledning eleverna har genom att delta i klasskonferenser, men att hon i väldigt låg grad styr arbetet med studie- och yrkesvägledningen på skolan. Hon säger att hon har ett nära samarbete med studie- och yrkesvägledaren och att de tillsammans håller på att ta fram ett årshjul för studie- och yrkesvägledningens aktiviteter. Rektorn säger vidare att hon dessutom håller på att ta fram en arbetsbeskrivning för de anställda. I den klagörs rollfördelningen mellan mentorerna, som förut hade ett stort ansvar för vägledning av elever på språkintröduktionen, och studie- och yrkesvägledaren, säger rektorn. Rektorn säger vidare att vägledningen inte går att detaljplanera eftersom den förändras utifrån de enskilda eleverna och att man på skolan inte vet vad eleverna behöver förrän efter att de har börjat. Rektorn berättar att hon följer upp om elevernas behov av vägledning tillgodoses genom

att plocka ut resultat för språkinstruktionen ur den brukarenkät som Stockholms kommun använder och som riktar sig specifikt till nyanlända elever. Rektor säger att hon upplever att eleverna trivs och att de får hjälp. Rektorn, studie- och yrkesvägledaren och samordnaren uppger att personalen har tillräcklig kompetens för att tillgodose elevernas behov av vägledning.

Skolan har information, översatt på olika språk, och tolk tas in vid behov, speciellt vid studieplansmöten, säger rektorn.

Elever säger i intervjun att studie- och yrkesvägledaren och lärare hjälper dem i olika hög grad. Några elever säger sig vara nöjda med den hjälp de har fått. De berättar att studie- och yrkesvägledaren informerar om vad man kan läsa beroende på vilken ålder man har. Eleverna berättar att man kan få vägledning både i grupp och individuellt. Några elever berättar att de förstår lättare när studie- och yrkesvägledaren använder sig av bilder då hen förklarar, medan några elever berättar att det ibland är det svårt att förstå och då brukar de googla själv. En elev berättar att det tog för lång tid att få det första mötet med studie- och yrkesvägledaren, att hen fick vänta i över en månad. En elev säger i intervjun att hen inte fick den informationen som behövdes, exempelvis angående validering av sitt betyg. Elever berättar i intervjun att de på eget initiativ tar kontakt med studie- och yrkesvägledare på andra skolor, med släktingar eller med kompisar för att få information. Elever berättar vidare att de önskar att studie- och yrkesvägledaren verkligen skulle ta reda på och söka efter lösningar som passar dem som individer, och exempelvis berätta hur de ska göra för att kunna gå den utbildning de behöver. En elev säger att hen skulle vilja ha information om vilka utbildningar som leder till att man lättast får jobb och också mer information om Komvux.

Rektors arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att rektorns arbete med att motverka begränsningar i val som grundar sig på kön och på social och kulturell bakgrund bedrivs med god kvalitet.

Eleverna uppger i intervjun att de har pratat om yrken, och exempelvis om lö-

neskillnader mellan könen. Eleverna säger att de kan välja yrke utifrån sitt intresse och inte utifrån sitt kön och de berättar att studie- och yrkesvägledaren säger att i Sverige man kan bli vad man vill oavsett om man är flicka eller pojke.

Rektorn uppger i intervjun att de på skolan arbetar väldigt aktivt för att motverka begränsade studieval, genom de frågor som väljs i skolans tvärvetenskapliga och projektinriktade undervisning samt genom att lärarna är engagerade och kunniga. Lärarna planerar och äger innehållet i undervisning och rektorn styr genom att välja vilka lärare som undervisar i vilka ämnen och i vilka klasser, berättar rektorn. Rektorn säger att hennes roll är att lyfta frågor som är viktiga, att sätta fokus och att tydliggöra vilken värdegrund skolan står för.

Studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för språkintröduktion säger att de tror att det normkritiska synsättet genomsyrar all undervisning på skolan. Eleverna på språkintröduktionsprogrammet möter under skoltiden elever från andra program där många har ett normkritiskt förhållningssätt, säger de vidare. Lärarna har tillräckliga kunskaper om hur de kan arbeta för att motverka begränsningar i elevernas val och de arbetar för att eleverna ska förstå hur samhället fungerar, säger studie- och yrkesvägledaren och skolans samordnare för språkintröduktion. De uppger vidare att när eleverna börjar på skolan vill de ofta bli läkare, ingenjör eller advokat, men efterhand breddas valmöjligheterna och det syns inga tydliga mönster grundade på kön. De berättar att många pojkar väljer yrken inom vård. Studie- och yrkesvägledaren säger att hen aktivt väljer material, till exempel yrkesfilmer, som utmanar stereotypa föreställningar.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 27 december 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till Skolinspektionen.Lund@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2017: 7322) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Andrés Brink Pinto
Beslutsfattare

Iréne Arvidsson
Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/nyanlanda-elevers-fortsatta-utbildnings-vagar-efter-sprakintroduktion>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Stockholms kommun har omkring 936 000 invånare. All utbildning är organiserad under en så kallad facknämnd, utbildningsnämnden, med tillhörande förvaltning. Utbildningsförvaltningen leds av en utbildningsdirektör, och arbetar med frågor som rör förskola, grundskola och gymnasium. Gymnasieavdelningen leds av en gymnasiedirektör, och är indelad i gymnasieområden ledda av områdeschefer. Vuxenutbildningen är organiserad under en annan facknämnd, arbetsmarknadsnämnden, och tillhörande förvaltning leds av en arbetsmarknadsdirektör.

Globala gymnasiet är en kommunal skola som har cirka 700 elever, varav 134 elever går på språkin introduktionsprogrammet. Skolan har fyra nationella program och en samhällsvetenskaplig spetsutbildning med riksintag, som förbereder elever för studier på högskola eller universitet. En rektor ansvarar för språkin introduktionsprogrammet och naturprogrammet.

Skolan har en samordnare för språkin introduktionsprogrammet som även undervisar i svenska som andraspråk på skolans andra program. Skolan har en studie- och yrkesvägledare som ansvarar för skolans alla elever. Elever på språkin introduktionsprogrammet fortsätter i huvudsak till nationella program, till Komvux eller till folkhögskola, men också till andra introduktionsprogram.

Bilaga 2: Rättslig reglering mm

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 § skollagen

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 § skollagen

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

3 kap. 12a § skollagen

Med nyanländ avses i denna lag den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap. 2 §.

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 2 § skollagen

Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper.

Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

15 kap. 5 § skollagen

Gymnasieskolan ska vara öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 36 §, 21 år.

15 kap. 8 § skollagen

Varje kommun ska informera om de nationella programmen samt om möjligheterna att få utbildning på introduktionsprogram och vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år.

17 kap. 3 § skollagen

Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med språkinträdning att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning

17 kap. 4 § skollagen

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever. Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram (t ex språkin introduktion) ska utformas för en enskild elev.

17 kap. 7 § skollagen

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

29 kap. 2 § 1 st. och 2 st. 1 och 2 skollagen

Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716)

29 kap 3 § 1 st. skollagen

De personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning eller särskild utbildning för vuxna.

6 kap. 8 § 3 st. gymnasieförordningen

Språkin introduktion får kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och motsvarande utbildning vid folkhögskola enligt 24 kap. skollagen. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), Skolans värdegrund och uppgifter, Varje skolas utveckling

Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.1 Kunskaper

Det är skolans ansvar att varje elev som avslutat ett introduktionsprogram har en plan för och tillräckliga kunskaper för fortsatt utbildning eller uppnår en förberedelse för etablering på arbetsmarknaden.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

Gymnasieskolan ska nära samarbeta med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet.

Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behovet av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie- och yrkesvägledning i vid mening stor betydelse. Universitet och högskolor, arbetsförmedlingar, näringsliv samt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer har därför viktiga roller i informationen till skolorna och eleverna.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.6 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke.

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 447

Språkintröduktion syftar till att eleven snarast möjligt ska kunna gå vidare i gymnasieskolan eller i annan utbildning.

Skolverkets allmänna råd om Utbildning för nyanlända elever (s. 14) (SKOLFS 2016:2)

I Skolverkets allmänna råd om utbildning för nyanlända elever framhålls att huvudmannen regelbundet bör förvissa sig om att rektorn för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till bestämmelserna om den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att vid behov kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna. Huvudmannen bör också ha en långsiktig planering för den fortsatta utbildningen för nyanlända elever, samt skapa rutiner för att följa upp att detta arbete fungerar på skolenheterna och i förekommande fall vidta nödvändiga åtgärder.

Skolverkets allmänna råd om Arbete med studie- och yrkesvägledning. (s. 11 och 32), (SKOLFS 2013:180)

I Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning framhålls att vägledning i vid bemärkelse är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval (t.ex. praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation). Vidare framhålls att nyanlända elever behöver få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkintröduktion har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Huvudmannen behöver skapa fler möjligheter till strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och övriga gymnasieutbildningar. I detta kan exempelvis ingå att skapa forum för rektorer för olika gymnasieutbildningar att träffas.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 3:

Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal har kunskap att möta behoven.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 4:

Huvudmannen behöver styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 5: Rektorn behöver se till att det finns upparbetade strukturer och rutiner för övergången till andra introduktionsprogram, nationella program och Komvux.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 6: Rektorn behöver se till att det finns rutiner för hur elever ska kunna ges möjlighet att ta del av undervisningen på nationella program.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 7: Rektorn behöver se till att det finns en långsiktig planering för studie- och yrkesvägledningen av nyanlända elever, som utgår ifrån elevernas behov av vägledning.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: